

הלכות שכנים פרק יד

א. הרוצה למכר שדהו, והביא בן המצר שלו וזה שהוא רוצה לקח ממנו לבית דין, ואמר לבן המצר אם תרצה לקנות בכך וכך קנה, ואם לאו סלק עצמך והרי זה לוקח הרי זה לא נשארה לו טענה; אלא או מביא מעות מיד וקונה, או בטלה זכותו.

ב. אמר אטרח ואביא, אין שומעין לו. אלך ואביא אם הוא אמוד שיש לו, ממתינין לו עד שילך ויביא; ואם אינו אמוד, אין שומעין לו, שאינו רוצה אלא להשטמ. לפיכך אומרים לו, או הוציא עתה זוזים או בטלה זכותך: שאין קובעין זמן לבעל המצר.

ג. הוציא בן המצר המעות, והוציא הלוקח מעות אם היו שללוקח טובים מזוזיו, או ממחרים לצאת יתר מזוזיו בטלה זכותו, ואין לו דין בן המצר.

ד. היה רוצה הלוקח לקנותה לבנות בה בתים, ובן המצר רוצה לזרעה הלוקח זוכה משום ישוב הארץ, ואין בה דין בן המצר.

ה. בא הלוקח ונמלך בבן המצר, ואמר לו הרי פלוני בן המצר שלך רוצה למכר לי שדה זו, אלך ואקח ממנו, ואמר לו לך וקח לא בטל זכותו; ויש לו לסלק אותו אחר שקנה, אלא אם בן קנו מידו. במה דברים אמורים שצריך קנין, בשמחל לו קדם שיקנה. אבל אם מחל לו זכותו אחר שלקח, כגון שבא בן המצר וסיע עמו, או שכר ממנו, או שראה אותו בונה וסותר כל שהוא ומשתמש ולא מחה בו ולא ערער הרי זה מחל, ושוב אינו יכול לסלקו.

ו. היה בן המצר במדינה אחרת, או חולה, או קטן, ואחר זמן הבריא החולה, והגדיל הקטן, ובא החולך אינו יכול לסלקו: שאם אתה אומר בן אין אדם יכול למכר קרקעו, שהרי הלוקח אומר לאחר כמה שנים תצא מידי. וכזה הורו רב הגאונים.

ז. המוכר שווה מאתים במנה אם לכל העם מוזיל ומוכר, נותן לו בן המצר מאה ומסלקו; ואם אינו מוזיל לכל העם נותן לו מאתים שהיא שווה, שהמוכר נתן לזה מתנה.

ח. לקח שווה מנה במאתים אינו יכול לסלקו, עד שיתן המאתים. טען בן המצר שזו קנוניה ביניהם נשבע הלוקח בנקיטת חפץ, ונוטל מאתים. ואם היו שם עדים שנתן מאתים, ובן המצר טוען שאמנה היתה בינו ובין המוכר, ואני יודע בודאי שלא לקח ממנו אלא מאה הרי זה נותן מאתים כמו שהעידו העדים, ואחר כך מסלקו, ומשביעו הסת שלקח במאתים, ונפטר.

ט. כל הרוצה למכר קרקע, ובאו שנים, כל אחד מהן אומר אני אקח בדמים אלו, ואין אחד מהן בעל המצר אם היה האחד מיושבי העיר והאחד משכני השדה, בן העיר קודם; שכן ותלמיד חכמים, תלמיד חכמים קודם; קרוב ותלמיד חכמים, תלמיד חכמים קודם; שכן וקרוב, השכן קודם: שגם זה בכלל הטוב והישר הוא.

י. קדם אחד וקנה, זכה; ואין חברו שראוי לקדם לו יכול לסלקו, הואיל ואין אחד מהן בעל המצר: שלא צוו חכמים בדבר זה דרך דין, אלא דרך חסידות ונפש טובה היא שעושה כך.